

نقد و بررسی ویرایش سوم کتاب زبان‌پریشی و اختلالات ارتباطی عصب‌زاد مرتبط: نامه‌ای به سردبیر

 سید امین مدرس‌زاده

نامه به سردبیر

تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۱/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱/۱۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۰

مقدمه

اثری که در نوشتار حاضر بررسی و معرفی شده است، اساساً کتابی در مورد تعریف، تاریخچه و ارزیابی و درمان اختلال زبان‌پریشی است. زبان‌پریشی تحت عنوان ناتوانی یا نقص در پردازش محتوای زبانی تعریف شده است که باعث می‌شود فرد در استفاده از کلمات و جملات برای بیان افکار خود یا درک صحبت‌های دیگران دچار مشکل شود. نکته کلیدی این است که آفازی یک اختلال اکتسابی است (به این معنی که فرد قبلاً توانایی زبانی داشته و آن را از دست داده است) و مادرزادی نیست. با این حال، اختلال در درک یا بیان زبان در دیگر پاتولوژی‌های درگیرکننده مغز یعنی دمانس، آسیب نیم‌کره مغزی، ضربه مغزی و اختلال زبان‌پریشی اولیه پیش‌رونده نیز آسیب می‌بیند و این کتاب به معرفی و ارزیابی و درمان این اختلالات نیز پرداخته است. بنابراین، کتاب حاضر به لحاظ جامعیت و استفاده از آخرین شواهد علمی، به عنوان منبع موثقی به آسیب‌شناسان گفتار و زبانی که علاقه به ارزیابی، درمان و پژوهش در حوزه اختلالات زبانی عصب‌زاد دارند، معرفی شده است.

معرفی کتاب

کتاب زبان‌پریشی و اختلالات ارتباطی عصب‌زاد مرتبط (Aphasia and Related Neurogenic Communication Disorders) توسط دکتر ایلیاس پاپاثاناسیو (Ilias Papathanasiou) و دکتر پاتریک کاپنز (Patrick Coppens) نوشته شده است (۱). دکتر پاپا تاناسیو استاد دپارتمان گفتار درمانی دانشگاه پاتراس (University of Patras) یونان، استاد مدعو دانشکده پزشکی دانشگاه ملی آتن (National University of Athens) و یک محقق برجسته در اختلالات ارتباطی نوروزنیک با تمرکز طولانی بر آفازی، آپراکسی گفتار و اختلالات زبانی عصب‌زاد می‌باشد. تمرکز وی بر ارزیابی، مداخله و کاربرد عمل مبتنی بر شواهد با تأکید بر پیوند علوم اعصاب، زبان‌شناسی و مراقبت‌های بالینی است. او در ویرایش‌های متعدد این کتاب مشارکت داشته و در همکاری‌های بین‌المللی و آموزش در زمینه آفازی و اختلالات زبانی نوروزنیک فعال است. بر اساس نمایه گوگل اسکالر، از سال ۲۰۲۱ تاکنون وی ۱۰۵۲ ارجاع داشته است و دارای ۱۶ H-index می‌باشد.

دکتر پاتریک کاپنز، استاد بازنشسته دپارتمان علوم و اختلالات ارتباطی دانشگاه ایالتی SUNY Plattsburgh در نیویورک است. همچنین، محقق و درمانگر برجسته در توان‌بخشی آفازی و اختلالات ارتباطی عصبی مرتبط می‌باشد و تخصص او در ارزیابی و درمان آفازی، گفتار و ارتباط در زندگی روزمره و

جنبه‌های اجتماعی زندگی با اختلالات ارتباطی است. او در ویرایش و نگارش این کتاب جامع همکاری کرده است و تأکید زیادی بر کاربرد بالینی، عملکرد مبتنی بر شواهد و همکاری بین‌المللی دارد.

این کتاب ابتدا در سال ۲۰۱۱ منتشر شد و ویرایش دوم آن نیز در سال ۲۰۱۶ روانه بازار گردید. ویرایش سوم این کتاب در سال ۲۰۲۱ توسط انتشارات Johns & Bartlett Learning (Johns & Bartlett Learning) چاپ شده است. ویرایش سوم کتاب ۲۵ فصل دارد که در دو بخش کلی زبان‌پریشی (۱۷ فصل) و اختلالات ارتباطی عصب‌زاد مرتبط (۸ فصل) تنظیم شده است.

کتاب «زبان‌پریشی و اختلالات ارتباطی عصب‌زاد مرتبط» یک کتاب درسی جامع و بالینی محور است که هسته مفهومی اصلی آن، زبان‌پریشی (Aphasia) می‌باشد، اما تنها به آن نپرداخته، بلکه آموزش تشخیص، ارزیابی و مدیریت طیف گسترده‌تری از اختلالات ارتباطی عصبی اکتسابی [یعنی سندرم نیم‌کره راست (Right Hemisphere Syndrome یا RHS)، آسیب مغزی و دمانس] را نیز مد نظر قرار داده است. ویژگی بارز این کتاب فقط وسعت مطالب نیست، بلکه نحوه چارچوب‌بندی آن‌ها بر اساس استدلال بالینی است؛ این کتاب با بحث در مورد مفاهیم بنیادی (زبان‌پریشی چیست، چگونه مدیریت می‌شود و فن‌آوری چگونه در آن جای می‌گیرد؟) شروع می‌شود و سپس توصیف نوروبیولوژیک مدرنی از اتصال (Connectivity)، انعطاف‌پذیری (Plasticity)، بهبودی (Recovery) در آفازی ارائه می‌دهد. در ادامه، نویسندگان به اصول ارزیابی (Assessment) و مداخله (Intervention) آفازی می‌پردازند و پس از آن فصل‌های مربوط به درمان اختلالات اختصاصی زبانی (درک شنوایی، تولید کلمه، خواندن، نوشتن، پردازش جمله) ارائه می‌گردد و در نهایت، به گفتار (Discourse)، کیفیت زندگی (Quality of life) و زندگی (Client-centered living) می‌رسد. بعد از اتمام زبان‌پریشی، ارزیابی و درمان RHS، دمانس (Dementia)، آسیب مغزی تروماتیک یا همان ضربه مغزی (Traumatic brain injury)، اختلالات زبانی مرتبط با جراحی مغز و اعصاب (Neurosurgery)، آپراکسی گفتار (Apraxia of speech) و دی‌آرتری (Dysarthria) بحث می‌شود.

نقد و بررسی جامع کتاب

۱. فلسفه اصلی کتاب: تمرکز بر فرد بر اساس مدل طبقه‌بندی بین‌المللی

عملکرد، ناتوانی و سلامت (International Classification of Functioning, Disability, and Health یا ICF)

این کتاب با یک رویکرد جامع و چند بعدی، اختلالات ارتباطی نوروزنیک

دکتری تخصصی، گروه گفتار درمانی، دانشکده علوم توان‌بخشی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

نویسنده مسؤول: سید امین مدرس‌زاده؛ دکتری تخصصی، گروه گفتار درمانی، دانشکده علوم توان‌بخشی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

Email: amin.modarres@rehab.mui.ac.ir

بزرگسالان را آرایه می‌دهد. بر خلاف متون قدیمی‌تر که به طور عمده بر مکان‌یابی ضایعه (Lesion localization) و برچسب‌گذاری مبتنی بر اختلال (Disorder-based labeling) تمرکز داشتند، پاپاتاناسیو و کوپنز از چارچوب طبقه‌بندی بین‌المللی عملکرد، ناتوانی و سلامت سازمان بهداشت جهانی (World Health Organization's International Classification of Functioning, Disability, and Health) استفاده می‌کنند. این امر تضمین می‌نماید که درمانگر دیدی فراتر از «زبان مختل» دارد و بر «فرد مبتلا به این اختلال» و توانایی او برای مشارکت در زندگی تمرکز کند.

با پابندی نویسندگان به ICF، آن‌ها زبان‌پریشی را فقط یک «ضایعه مغزی» (Brain lesion) نمی‌دانند، بلکه آن را به عنوان وضعیتی که بر عملکردها/ ساختار بدن (Body functions/structures) [آسیب عصبی (Neurological damage)] فعالیت‌ها (Activities) (توانایی صحبت کردن، خواندن یا نوشتن)، مشارکت (Participation) (توانایی داشتن شغل، حفظ ازدواج یا معاشرت) تأثیر می‌گذارد، تعریف می‌کنند.

به بیان دیگر، نویسندگان با تکیه بر مدل ICF، فراتر از «مدل پزشکی» (Medical model) (که بر رفع اختلال تمرکز دارد) رفته و «مدل زیستی-روانی-اجتماعی» (Biopsychosocial model) را در پیش گرفته‌اند. ساختار هر فصل به گونه‌ای است که به درمانگر کمک می‌کند تا فرد را نه تنها به عنوان «بیمار مبتلا به ضایعه»، بلکه به عنوان فردی که باید به وی کمک شود تا موانع مشارکت اجتماعی و حرفه‌ای (Social and vocational participation) را پشت سر بگذارد، ببیند.

۲. محتوا و ساختار سازمانی

این کتاب به چهار قسمت منطقی تقسیم شده است. ابتدا مبانی آفازیولوژی بحث می‌شود. این بخش «علم سخت» (Hard science) را پوشش می‌دهد. فصل مربوط به انعطاف‌پذیری عصبی (Neuroplasticity) در ویرایش سوم بسیار حایز اهمیت است؛ چرا که مکانیسم‌های بیولوژیک بهبودی را توضیح می‌دهد و «مجوز» علمی را برای درمانگران فراهم می‌کند تا حتی ماه‌ها یا سال‌ها پس از آسیب، درمان فشرده (Intensive therapy) را دنبال کنند. همچنین، این فصل شامل یک بررسی قوی از نورواناتومی است که مسیرهای خاص مغز [مانند مدل جریان دوگانه (Dual-stream model)] را به عملکردهای زبانی مرتبط می‌کند. سپس به افزایش پرداخته می‌شود. همانطور که از عنوان آن نیز برمی‌آید، این کتاب اساساً به ارزیابی و درمان زبان‌پریشی می‌پردازد، اما مشخصه متمایزکننده آن از سایر کتب منتشر شده در این زمینه، این است که در آن تعادلی بین مدل‌های کلاسیک ارتباط‌گرا (Classical connectionist models) (مدل Wernicke-Lichtheim) را با مدل‌های شناختی عصب روان‌شناختی (Cognitive Neuropsychological models) برقرار می‌کند و آن‌ها را نه متضاد با یکدیگر، بلکه همسو و مکمل همدیگر معرفی می‌کند. بخش افزایش خود از دو زیرمجموعه ارزیابی و مداخله تشکیل شده است. در مبحث ارزیابی، ویرایش سوم تأکید بیشتری بر ارزیابی پویا (Dynamic assessment) دارد؛ یعنی به آنچه بیمار می‌تواند با پشتیبانی انجام دهد، توجه می‌کند نه این که فقط نقاط ضعف وی در یک آزمون استاندارد را مبنای تصمیم‌گیری بالینی قرار دهد. در بخش مداخله، این کتاب طیف گسترده‌ای از درمان‌های مبتنی بر شواهد (Evidence-based practice)، از تحلیل ویژگی‌های معنایی (SFA) یا (Semantic feature analysis) گرفته تا درمان زبان ناشی از محدودیت

۳. به‌روزرسانی‌های قابل توجه در ویرایش سوم (۲۰۲۲)

از آن‌جا که ویرایش سوم این کتاب در سال ۲۰۲۲ منتشر شده است، مطالب آرایه شده به طور ضمنی منعکس‌کننده اولویت‌های معاصر در زبان‌پریشی شناسی و توان‌بخشی اختلالات زبانی عصب‌زاد می‌باشد؛ یعنی، نتایج درمان در سطح مشارکت فرد در جامعه (Participation-oriented outcomes)، ارزیابی/درمان در سطح گفت‌وگو (Discourse-level assessment/treatment)، درمان پاسخگو به نیازهای فرهنگی فرد (Culturally responsive practice) (از جمله جمعیت‌های چند زبانه) و توجه صریح به فن‌آوری در آرایه خدمات (Technology in service delivery). ساختار فهرست مطالب به وضوح نشان می‌دهد که کتاب با قصد ادغام توان‌بخشی در سطح اختلال (Impairment-level rehabilitation) با ارتباط عملکردی (Functional communication) و مشارکت در زندگی (Life participation) نوشته شده است، نه این که این دو به عنوان «مکانب» (Schools) جداگانه در نظر گرفته شوند. همچنین، در این ویرایش از کتاب، نویسندگان نسبت به گرایش‌های تحقیقاتی و درمانی حساس بوده و آن‌ها را در کتاب خود گنجانده‌اند. اولین مورد، چند فرهنگی‌گرایی (Multiculturalism) و دیدگاه‌های جهانی (Global perspectives) است؛ به این معنا که در این ویرایش، افزایش قابل توجهی در محتوای مربوط به زبان‌پریشی دو زبانه و پیامدهای فرهنگی معلولیت وجود دارد. نویسندگان اذعان می‌کنند که ارزیابی‌های «استاندارد» ممکن است نسبت به بیماران غیر غربی یا غیر انگلیسی زبان سوگیری فرهنگی داشته باشد. از طرف دیگر، تأکید زیادی بر سلامت از راه دور (Telehealth) و فن‌آوری (Technology) شده است. به عبارت دیگر، ویرایش سوم در پی تغییر جهانی به سمت مراقبت از راه دور (Remote care) نوشته شده است؛ به طوری که نقش درمان مبتنی بر کامپیوتر و توان‌بخشی از راه دور را پررنگ‌تر و مفصل‌تر از ویرایش‌های پیشین توضیح داده است. در نهایت، می‌توان به تأکید بر درمان مبتنی بر شواهد اشاره نمود. در هر فصل درمانی، نتایج آخرین مطالعات سیستماتیک بررسی و به‌روزرسانی شده است و این تضمین می‌کند که دانشجو یا درمانگر از «اثبات شده‌ترین» روش‌های موجود تا سال ۲۰۲۲-۲۰۲۱ استفاده می‌کند. بنابراین، می‌توان گفت این اثر جهش بزرگی در آموزش اختلالات ارتباطی عصب‌زاد محسوب می‌شود؛

را پوشش می‌دهد. این مورد شاید نقطه ضعفی برای کتاب تلقی شود؛ چرا که نویسندگان سعی دارند آفازی، TBI، RHS و دمانس را پوشش دهند و این مطالب حجم زیادی دارد. برخی از درمانگران متخصص ممکن است کتابی را ترجیح دهند که فقط به یکی از این موضوعات اختصاص داده شده باشد؛ اگرچه برای یک متخصص عمومی یا یک دانشجو، این رویکرد «همه در یک» یک مزیت است.

سخن پایانی

ویرایش سوم (۲۰۲۲) کتاب «زبان‌پریشی و اختلالات ارتباطی عصب‌زاد مرتبط» چیزی بیش از یک کتاب درسی است. این کتاب بیانیه‌ای برای آسیب‌شناسی گفتار و زبان مدرن می‌باشد که مراجع‌محور و از نظر علمی دقیق است و برای هر درمانگر یا محقق متخصص در نوروزنیک بزرگسالان، یک ضرورت مطلق است.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از سرکار خانم دکتر لیلیا قسیسین که این کتاب را به نویسنده معرفی کردند، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید. لازم به ذکر است که در ترجمه مقاله فارسی به انگلیسی، از هوش مصنوعی کمک گرفته شده است.

نقش نویسندگان

همه مراحل از طراحی، ایده‌پردازی و جستجوی متون تا تنظیم و نگارش و اصلاح دست‌نوشته توسط دکتر سید امین مدرس‌زاده انجام شده است.

منابع مالی

پژوهش حاضر بدون حمایت مالی تنظیم گردید.

تعارض منافع

در این مقاله تعارض منافع وجود ندارد.

چرا که با پر کردن شکاف بین نظریات پیچیده عصبی و مدیریت بالینی عملی و مبتنی بر شواهد، به طور گسترده‌ای به عنوان درس‌نامه اصلی در زمینه آموزش اختلالات زبانی اکتسابی به دانشجویان آسیب‌شناسی گفتار و زبان در دوره‌های تحصیلات تکمیلی مورد استفاده قرار می‌گیرد و در این زمینه یک استاندارد طلایی محسوب می‌شود. مزیت دیگر ویرایش سوم این کتاب آن است که جدیدترین تحولات در توان‌بخشی از راه دور، تصویربرداری عصبی و جنبه‌های اجتماعی-فرهنگی معلولیت را نیز در برمی‌گیرد.

نقاط قوت کتاب

استفاده از همکاران متخصص (Contributors)، اولین و مهم‌ترین نقطه قوت این ویرایش از کتاب به شمار می‌رود. دکتر پاپاثاناسیو و کوپنز، فصل‌هایی که توسط «افراد خبره» زبان‌پریشی شناسی نوشته شده‌اند، را جمع‌آوری کرده‌اند. به این ترتیب، هر فصل طوری نوشته شده است که انگار متخصص برجسته در آن حوزه خاص، در همایشی به بحث پیرامون نظریات خود می‌پردازد. از طرف دیگر، کاربرد بالینی کتاب بسیار حایز اهمیت است. این مورد شاید شاخص‌ترین ویژگی کتاب باشد که گنجاندن مطالعات موردی (Case study) و کادرهای یادداشت بالینی (Clinical note boxes) در کنار مطالب نظری، گویی شکاف بین یک کتاب درسی خشک و یک بخش شلوغ بیمارستان را پر می‌کند. رویکرد جامع سومین نقطه قوت این کتاب است؛ به این معنا که این کتاب هرگز از تأثیر روان‌شناختی اختلالات نوروزنیک از جمله افسردگی، از دست دادن هویت و بار مسئولیت مراقبان غافل نمی‌شود. نکته حایز اهمیت دیگر این است که نویسندگان، «شریک ارتباطی» (همسر یا مراقب) (Communication partner) را به عنوان بخش حیاتی «درمان بیمار» در نظر می‌گیرد که یک استاندارد طلایی مدرن در آسیب‌شناسی گفتار و زبان می‌باشد.

انتقادات بالقوه

در نهایت، باید به بعضی از معایب کتاب اشاره نمود. اولین نکته، تراکم علمی کتاب است. این کتاب، متن سنگین و سطح بالایی دارد. شاید به دلیل اصطلاحات و پیچیدگی مدل‌های شناختی، درک مطالب این کتاب بدون وجود یک مدرس قوی برای راهنمایی به خصوص برای دانشجویان مقطع کارشناسی طاقت‌فرسا باشد. همان‌گونه که اشاره شد، این کتاب محدوده وسیعی از اختلالات

ارجاع: مدرس‌زاده سید امین. نقد و بررسی ویرایش سوم کتاب زبان‌پریشی و اختلالات ارتباطی عصب‌زاد مرتبط: نامه‌ای به سردبیر. پژوهش در علوم توانبخشی ۱۴۰۳؛ ۲۰.

References

1. Papathanasiou I, Coppens P. Aphasia and Related Neurogenic Communication Disorders: Jones & Bartlett Learning; 2021.

Review of the Third Edition of Aphasia and Related Neurogenic Communication Disorders: A Letter to the Editor

Amin Modarres Zadeh

Letter to Editor

Keywords: Aphasia; Neurogenic language disorders; Textbook

Citation: Modarres Zadeh A. **Review of the Third Edition of Aphasia and Related Neurogenic Communication Disorders: A Letter to the Editor.** J Res Rehabil Sci 2024; 20.

Received date: 31.12.2023

Accept date: 04.02.2024

Published: 03.04.2024

PhD, Department of Speech-Language Pathology, School of Rehabilitation Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran
Corresponding Author: Amin Modarres Zadeh; PhD, Department of Speech-Language Pathology, School of Rehabilitation Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran; Email: amin.modarres@rehab.mui.ac.ir